

Μακεδονικά

Τόμ. 3 (1956)

Άσματα

Στίλπων Π. Κυριακίδης

doi: [10.12681/makedonika.1117](https://doi.org/10.12681/makedonika.1117)

Copyright © 2015, Στίλπων Π. Κυριακίδης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κυριακίδης Σ. Π. (1956). Άσματα. *Μακεδονικά*, 3, 412–422. <https://doi.org/10.12681/makedonika.1117>

γραφον τοῦ μητροπολίτου Κορυτζᾶς Κυρίλλου, δι' οὗ διορίζεται ἡγούμενος τῆς μονῆς ὁ παροσιώτατος κῆρ Λεόντιος Γραμποβάρης, ἐπίτροπος δὲ ὁ Σπυρίδων Ναουμίδης ἐν ἔτει 1837. Ἐν τῷ ἐγγράφῳ τούτῳ τὸ ὄνομα γράφεται *Μπαλαούρη*. Ὁ Κώστης οὗτος Μπαλαούρης ὑπῆρξε πατὴρ τοῦ Ναοῦμ Κωνσταντίνου Μπαλαούρα, ὅστις ἐπετρόπευσε τῆς Μονῆς τοῦ τιμίου Προδρόμου ἀπὸ τοῦ 1877 - 1887.¹ Ἐκ τοῦ ἐγγράφου προκύπτει ὅτι ὁ τόκος τῶν χρόνων ἐκείνων ἦτο τὰ δέκα δώδεκα, δηλ. εἴκοσιν ἐπὶ τοῖς ἑκατόν.

Ἐνδιαφέροντα εἶναι καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἐν τοῖς ἐγγράφοις ἀναφερομένων. Ἐνια τούτων ἀπαντοῦν καὶ εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ Ἰωακείμ Μαρτινιανοῦ δημοσιευόμενα ἔγγραφα, ὑπενθυμίζουσι δ' ἐπώνυμα οἰκογενειῶν, σφραζομένων μέχρι σήμερον. Τὰ ἐπώνυμα καὶ μερικὰ τῶν ὀνομάτων εἶναι κουτσοβλαχικά, δείγματα τῆς ἐν Μοσχοπόλει λαλουμένης κουτσοβλαχικῆς διαλέκτου.

ΣΤΙΛΠΩΝ Π. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

Α Σ Μ Α Τ Α

Λέχοβου

1

Τοῦ Λούκα

*Ἔνα πουλάκι ἐλάλησε στοῦ Λέχοβου τῆ ράχη.
Δὲν κελαιδοῦσε σὰν πουλί, μηδὲ σὰν χελιδόνι,
παρὰ λαλοῦσε κ' ἔλεγε μ' ἀνθρωπινὴ κουβέντα.
«Καλὰ ἦσουν, Λούκα μ', στὰ βουνὰ καὶ στὰ Καστανοχώρια.
Τί γόρευες, τί χάλευες, στοῦ Λέχοβου τῆ ράχη ;
— Πήγαινα γιὰ τὸ Μουρίχοβο καὶ γιὰ τὴν Καρατζόβα,
γιατὶ μὲ κατηγορήσαν Ζιάκας καὶ Παπαδήμας ;
Δὲν κάνει ὁ Λούκας γι' ἀρχηγὸς μηδὲ γιὰ καπετάνιος ;
Συχνὰ στέλναν τὰ γράμματα στὸ κέντρο στὴν Ἀθήνα ;
Δὲν κάνει ὁ Λούκας γι' ἀρχηγὸς μηδὲ γιὰ καπετάνιος.*

2

Τοῦ Γιώργου Μπουλάνη

*Ὅξω μεριά ἀπ' τὸ Λέχοβο, στὸ δάσος τοῦ Στρεμπένου,
Γιώργος Μπουλάνης πολεμᾷ μὲ τούρκικο ἀσκέρι.
Ρίχνουν τουφέκια σὰν βροχή, μολύβια σὰν χαλάζι.
Μπάμπας Ἀντρέας πονηρὸς φωνάζ' ἐπὶ παλληκάρια.
«Χτυπάτε τὰ βρωμόσκυλλα, χτυπάτε Τουρκαλάδες.»
Γι' ἀφουγκραστήτε, βρὲ παιδιά, τὸ λυπηρὸ τραγοῦδι,
τραγοῦδι νὰ τὸ μάθετε, τραγοῦδι νὰ τὸ λέτε
καὶ ὅσοι εἶστε Ἕλληνες νὰ κάτσετε νὰ κλαῖτε.
Σ' ἕνα μνημοῦρι δεκατρεῖς ὄλους τοὺς παραχῶσαν.*

¹ Ἐνθ' ἀν. σ. 103 καὶ 153.

3

Ἄνοιξαν ὅλα τὰ δέντρα κ' οἱ ἀμυγδαλιές,
 ἄνοιξε κι ὁ γκιούλ - μπαξές μας τὰ τριαντάφυλλα·
 βρῖσκω κόρη, πὸν κοιμῶνταν στὰ τριαντάφυλλα·
 Παίρνω μῆλο καὶ τῆς ρίχνω, δὲν μοῦ μίλησε·
 ξαναπαίρνω καὶ τῆς ρίχνω, χαμογέλασε·
 παίρνω τρίτο καὶ τῆς ρίχνω καὶ μοῦ μίλησε.
 «Ποῦ ἔσουν, ξένε, τὸ χειμῶνα, ὄντας κρύωνα,
 κ' ἤρθεσ τώρα τὸ καλοκαίρι, πὸν θερμαίνομαι ;»

4

Πάει πέρδικα νὰ πιῇ νερὸ καὶ πιάνη τὸ ποδάρι.
 «Π' ἀνάθεμά σου, κυνηγέ, μὲ τὰ κυνήγιά σου,
 πὸν πιάνεις τέτοιες πέρδικες, τέτοιες περδικοπούλες !»
 Κι ὁ κυνηγὸς σὰν τ' ἄκουσε, πολὺ τοῦ κακοφάνη.

5

Ἐμπλεξα κακόμοιρος μὲ μιὰ κακιὰ γυναῖκα.
 Τὸ Γενάρη μοῦστειλεν στοὺς κάμπους νὰ θερίζω !
 Θέριζα, ξεθέριζα, ὅλο βορριά καὶ ἄερα !
 Καὶ γυρνῶ στὸ σπίτι μου κ' ἐγὼ σὰν νοικοκύρης,
 βρῖσκω τὴ γυναῖκα μου μὲ πέντε ἐξι φίλους,
 κότιες, πίτιες ἔφτιαχνε κι ἄβγά τηγανισμένα.
 Κ' ἐγὼ ξεθαρρεύθηκα κι ἀπλώνω στὸ τηγάνι.
 «Δὲν σ' τὸ ἴπα, κερατᾶ,
 γαῖδαρε καὶ μασκαρά,
 ὄντας εἶμαι μὲ τοὺς φίλους,
 κάτσε ὄξω μὲ τοὺς σκύλλους,
 κι ὄντας εἶμαι μοναχή,
 ἔλα κούνα τὸ παιδί.»

6

Ἄφῆγω γειὰ στίς ἔμορφες καὶ στίς γειτονοπούλες
 κ' ἐγὼ πάγω στὰ Γιάννενα, στοῦ μπέη τὸ σαράγι.
 Βρῖσκω τὸ μπέη, πὸν νίβονταν σὲ μιὰ χρυσοῦ λεκάνη.
 «Καλή σου μέρα, μπέη μου. — Καλῶς τὴ βοσκοπούλα,
 πού ἔχει τὰ χίλια πρόβατα, τὰ πεντακόσια γίδια.
 — Λύκος νὰ φάη τὰ πρόβατα κι ὁ τσάκαλος τὰ γίδια,
 γιὰτ' εἶναι ἡ Βλάχα ἔμορφη, σὸν κόσμο ξακουσμένη.»

7

Κάπου κίνησα νὰ πάω,
 στὸ σιργιάνι τοῦ Ἀϊθανάση,
 καὶ σταυρώνω πέντε Τούρκους,
 πέντε Τούρκους Γιαντισάρους.

Κάθονται και μ' ἐξετάζουν.
 «Τίνος εἶσαι, μωρ' γυναικα ;
 — Εἶμαι νύφ' τοῦ Παπαγεώργη,
 θυγατέρα τοῦ Κυρίτη.»

8

Χαρά σέ τοῦτο τὸ σοφρᾶ, σέ τοῦτο τὸ σουμπέτι,
 τρεῖς μαυρομάτες μᾶς κερνοῦν, κ' οἱ τρεῖς καλές κοπέλες.
 Ἐμὴ μιὰ κερνάει μὲ τὸ γυαλί κ' ἡ ἄλλ' μὲ τὸ ποτήρι
 κ' ἡ τρίτη ἢ μικρότερη μοιριολογáει καὶ λέγει.
 «Σιὰ ποῦ θὰ πᾶς, λεβέντη μου, σιὰ ποῦ θὰ λημεριάσῃς,
 νὰ γίνω γῆς νὰ μὲ παῖς, γιοφῶρι νὰ περάσῃς ;
 — Μωρὴ στραβοτσεμπέρα,
 καὶ σβάρνα τὴν ποδιά,
 μαραίνεις παλληκάρια
 κι ἀσίκικα παιδιά.»

9

Σαραπέντε Κυριακὲς κ' ἐξηνταδὺὸ βδομάδες
 δὲν εἶδα τὴν ἀγάπη μου, τὴν ἀγαπητικιά μου.
 Μιὰ Κυριακίτσα τὸ πρῶτ' τὴν βρίσκω στολισμένη,
 μέσ' στοῦ χορό, ποῦ χόρευε κι ὄλο μπροστὰ τραβοῦσε,
 μὲ δυὸ μαντήλια στὸ λαιμὸ καὶ τέσσερα στὰ χέρια
 καὶ μὲ τὸ μάτι μοῦ ἔκανε καὶ μὲ τὰ χεῖλ' μοῦ λέγει.
 «Ποῦ ἦσουν, ποῦ ἦσουν, λεβέντη μου, τόσον καιρὸ χαμένος ;
 — Ἐψές ἤμουν στὴν μάννα μου, προψὲς στὴν ἀδεραφή μου.»

Ἄργους Ὀρεστικοῦ

1

<p>Τὸ χειλάκι σου, τὸ μαγουλάκι σου ἄχ! τί ἔναι πράσινο, γαλαζοκίτρινο ; Μήπως ἀρρώστησες, μήπως θερμάθηκες ; — Νουδ' ἀρρώστησα νουδὲ θερμάθηκα, μόν' ἢ μάννα μου μ' εἶχε χαδιαρῆ καὶ μ' ἀρραβώνιασε στὸν πέτρα μαχαλᾶ. Βρίσκω πεθερά, σὰν τριανταφυλλιά· βρίσκω πεθερὸ κλωνὶ βασιλικό·</p>	<p>ἀντραδέφρια δυὸ, μὰ τὸ μικρότερο εἶν' ἐξυπνότερο. Ὅλο μῦλεγε κι ὄλο μὲρμήνευε. — Σήκω, νύφη <μου>, σήκω κι ἄλλαξε καὶ βάλε τὰ χρουσᾶ, νὰ πᾶς στὴν ἐκκλησιά. Νὰ πᾶς στὴν ἐκκλησιά, ν' ἀνάψῃς δυὸ κεριά, τό ἔνα στὴν Παναγιά, νὰ ζήσ' ἢ πεθερά, ἂ καὶ τ' ἄλλο στὸ Χριστό, νὰ ζήσ' ὁ πεθερός.</p>
--	---

2

Σαρανταπέντε Κυριακές κ' εξηνταδύ Δευτέρες
 δὲν εἶδα τὴν ἀγάπη μου, δὲν εἶδα τὴν καλή μου.
 Νιψές τὴν εἶδα στὸ χορὸ κι δλο μπροστὰ τραβοῦσε
 μὲ δυὸ μαντήλια στὸ λαιμὸ καὶ τέσσερα στὰ χέρια.
 «Ποῦ ἦσαν ἰψές, ποῦ ἦσαν προψές;
 — Νιψές ἤμαν στὴ μάννα μου, προψές στὴν ἀδερφή μου
 κι ἀπόψε θὰ ἴμαστε τὰ δυὸ, τὰ δυὸ τὰ νούτσικα.»¹

3

Ἄποψε δὲν κοιμήθηκα καὶ σήμερα νυστάζω,
 γιατί πολὺ κουβέντιασα μὲ μιὰ γειτονοπούλα.
 Νὰ τὴ φιλήσω, νιρέπομαι, νὰ τῆς τὸ πῶ φοβοῦμαι,
 νὰ τὴν ἀφήσ' ἀφιλήτη, ταχιά γελάει μὲ μένα,
 γιατί ἔχ' ἀδέρφια στὸ κλαρί, πατέρα καπετάνιο.
 «Ἀγγέλου μ', κραίν' ἡ μάννα σου, δὲν ξέρω τί σὲ θέλει.
 Νὰ πᾶς στὴ βρύση γιὰ νερό, νὰ πιοῦν νὰ παλληκάρια.
 — Τὰ παλληκάρια κι ἂν διφοῦν, νὰ πᾶν στὴ βρύσ' νὰ πιοῦνε.»
 Τὰ ἀνωτέρω τρία ἄσματα ἄδονται συνήθως κατὰ τοὺς ἀρραβῶνας.

4

Ἡ Χαῖδω

«Τί νὰ σοῦ κάνω—Χαῖδω μ',—Χαῖδω μου, τί νὰ σοῦ κάνω γιέ μου!
 Νέγῳ νὸ μαῦρος—Χαῖδω μ'—γέρασα καὶ σὺ θέλεις παιχνίδια.
 Σὰ θές στὴν κούνια—Χαῖδω μ'—βάλε με, σὰν θές στὴ σαρμαντίσα,
 μὲ τό 'να πόδι σ'—Χαῖδω μ'—κούνα με καὶ μὲ τὰ χέρια γέσε
 καὶ μὲ τὸ στόμα σ'—Χαῖδω μ'—τὸ γλυκὸ πές μας γλυκὰ τραγοῦδια.»
 Τὸν στρώνω πέντε—Χαῖδω μ'—στρώματα, πεντέξι μαξιλλάρια.
 «Σήκω, ἄντρα μ'—Χαῖδω μ'—νὰ κοιμηθῆς, σήκω, κοιμήσου, πέσε,
 καὶ βάλε—Χαῖδω μ'—τὸ χεράκι σου στὸν ἀργυρὸ μου κόρφο.
 — Τί νὰ σοῦ κάνω—Χαῖδω μ'—Χαῖδω μου, τί νὰ σοῦ κάνω, γιέ μου!
 Νέγῳ νὸ μαῦρος—Χαῖδω μ'—γέρασα καὶ σὺ θέλεις παιχνίδια!»
 Τ' ἀκοῦτε, σεῖς—Χαῖδω μ'—οἱ ἀνύπαντρες, νέσεις οἱ μαυρομάτες;
 Φλουριά νὰ μὴ—Χαῖδω μ'—ζηλέψετε μπροστὰ στὰ παλληκάρια,
 γιατί τὰ ζήλεψα—Χαῖδω μ'—κ' ἐγὼ καὶ πῆρα γέρον ἄντρα.
 Τὸν στρώνω—Χαῖδω μ'—πέντε στρώματα, πεντέξι μαξιλλάρια.
 «Σήκω, ἄντρα μ'—Χαῖδω μ'—νὰ κοιμηθῆς, σήκω, τσακίσου, πέσε
 καὶ βάλε—Χαῖδω μ'—τὸ χεράκι σου στὸν ἀργυρὸ μου κόρφο.
 — Τί νὰ σοῦ κάνω—Χαῖδω μ'—Χαῖδω μου, τί νὰ σοῦ κάνω, γιέ μου!
 Νέγῳ νὸ μαῦρος—Χαῖδω μ'—γέρασα καὶ σὺ θέλεις παιχνίδια.»

¹ Νούτσικος = ὁ πολὺ νέος.

5

Σὰν πᾶτε ἀπάγω—μωρὲ—σὸ χωριό, ψηλά στή Σαμαρίνα,
 μωρὲ παιδιά καϊμένα,
 ψηλά στή Σαμαρίνα,
 κι ἄς εἶστε λερωμένα,
 ντουφέκια νὰ—μωρὲ—μὴ ρίξετε, τραγούδια νὰ μὴ πῆτε,
 μωρὲ παιδιά καϊμένα,
 τραγούδια νὰ μὴ πῆτε,
 κι ἄς εἶστε λερωμένα,¹
 μὴ σᾶς ἀκούσῃ ἡ μάνα μου, ἡ δόλια ἡ ἀδερφή μου.
 Κι ἂν σᾶς ἀκούσῃ ἡ μάνα μου, ἡ δόλια ἡ ἀδερφή μου,
 μὴν πῆτε πὼς ἀρρώστησα βαριά γιὰ νὰ πεθάνω.
 Νὰ πῆτε πὼς παντρεύτηκα, πῆρα καλὴ γυναῖκα.
 Κάνω τὴν πλάκα πεθερά, τὴ μαύρη γῆς γυναῖκα
 κι αὐτὰ τὰ λιανοχόρταρα ἀδέρφια κι ἀξαδέλφια.

6

Γραμμουστιηγίτισσα

Μαρὴ Γραμμουστιηγίτισσα κι ἀπὸ τὸ Λιανοτόπι,
 τί 'ν' τὰ ντουφέκια πῶπιφταν, πουλὺν βαριά βρουντοῦσαν ;
 Μῆγα σὲ γάμου ρίχνουνταν, μῆγα σὲ πανηγύρι ;
 — Οὐδὲ σὲ γάμου ρίχνουνταν οὐδὲ σὲ πανηγύρι.
 Μᾶς πάτησαν τὴ Γράμμουστα κι αὐτὸ τὸ Λιανοτόπι.
 Πῆραν ἄσπρα, πῆραν φλουριά, πῆραν μαργαριτάρια,
 πῆραν τὴ Νικουλάκαινα, τὴν μικροπαντρεμένη.
 «Περπάτα, Νικουλάκαινα, περπάτα, μὴ μᾶς πιάσουν.
 — Σιγά, σιγάτι, ρὲ παιδιά, γιατί' εἶμ' ἀγγαστρουμένη.»

7

Ὁ Δημητράκης

'Απὸ μικρὸς στὰ γράμματα, μικρὸς στὴν ἀλφαβῆτα.
 Ὁ δάσκαλος τὸν ἔστειλε νὰ πὰ νὰ γεματίσῃ.
 Βρίσκει τὴ μάνα του ποὺ παίζει μὲ τὸν Τοῦρκο.
 «Ἐννοια σου, μάνα μ', ἔννοια σου, κι ἂν δὲν τὸ μαρτυρήσω.
 — Καὶ τί 'δες, βρὲ παλιόπαιδο, καὶ τί θὰ μαρτυρήσῃς ;
 — Ὅ,τι εἶδαν τὰ ματάκια μου κι ὄ,τ' ἀκουσαν τ' ἀφτιά μου.»
 Τὸν γέλασε, τὸν πλάνεψε μὲ σῦκα μὲ καρύδια
 κι ἀπ' τὰ μαλλιά τὸν ἄρπαξε καὶ σὰν ἄρνι τὸν σφάζει
 καὶ σὸ ταψι τὸν ἔβαλε, στὸν φούρναρη τὸν πάει.
 «Κῦρ φούρναρη, σοῦ ἔφερα μικρὸ ψητὸ ἄρνάκι.»
 Κι ὁ φούρναρης κατάλαβε πὼς ἦταν ὁ Δημητράκης.
 Νὰ κι ὁ Θεόδωρος ἔρχεται ἀπὸ τὸ Μαυροχώρι.

¹ Τὰ γριόματα ἀκολοιθοῦν κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καθ' ἕλον τὸ ἔσμα.

Φέρνει δυὸ φείδια ζωντανά, δυὸ ἄφια σκοτωμένα,
φέρνει κ' ἓνα ἑλαφόπουλο, νὰ παίξ' ὁ Δημητράκης.

«Καλὴ μερὰ, γυναῖκα μου. — Καλῶς τον τὸ Θεδώρη.

- Γυναῖκα, ποῦ ἔναι τὸ παιδί, καὶ ποῦ ἔναι ὁ Δημητράκης ;
- Τὸν ἔντυσα, τὸν χτένισα καὶ στὸ σχολεῖό του πάει.»

Βαρεῖ βιτσιὰ στὸ ἄλογο καὶ στὸ σχολεῖο πάει.

«Καλὴ μερὰ σου, δάσκαλε. — Καλῶς τον τὸ Θεδώρη.

- Δάσκαλε, ποῦ ἔναι τὸ παιδί, καὶ ποῦ ἔναι ὁ Δημητράκης ;
- Τρεῖς μέρες ἔχω νὰ τὸν δῶ καὶ τρεῖς νὰ τὸν διαβάσω.»

Βαρεῖ βιτσιὰ στὸ ἄλογο καὶ στὴ γυναῖκα τ' πάει.

«Γυναῖκα, ποῦ ἔναι τὸ παιδί, τὰ φύλλα τῆς καρδιᾶς μου ;

- Τὸν ἔλουσα, τὸν ἔντυσα καὶ στὴ γιαγιά του πάει.»

Βαρεῖ βιτσιὰ τὸ ἄλογο καὶ στὴ γιαγιά του πάει.

«Μητέρα, ποῦ ἔναι τὸ παιδί, καὶ ποῦ ἔναι ὁ Δημητράκης ;

- Τρεῖς μέρες ἔχω νὰ τὸν δῶ καὶ τρεῖς νὰ τὸν φιλήσω.»

Βαρεῖ βιτσιὰ στὸ ἄλογο καὶ στὴ γυναῖκα τ' πάει.

«Γυναῖκα, ποῦ ἔναι τὸ παιδί, τὰ σπλάχνα τῆς καρδιᾶς μου ;

- Τὸν ἔλουσα, τὸν χτένισα καὶ στὸ παιχνίδι πάει.

Κῦρ Θόδωρε, κάτσε νὰ φᾶς μικρὸ ψητὸ ἀρνάκι.»

Καὶ μὲ τὴν πρώτη πιρουνιά, φωνὴ τοῦ Δημητράκη.

- «Ἄν εἶσαι Τοῦρκος, φάγε με, κὶ ἂν εἶσαι ὁ μπαμπᾶς μου,
[σκύψε καὶ φίλησέ με.]»

Ἄπ' τὰ μαλλιά τὴν ἄρπαξε, στὸ μυλωνᾶ τὴν πάει.

«Κῦρ μυλωνᾶ, ἄλεσέ τὴν καὶ σὰν ἄλευρι κἀν' τὴν.»

Κὶ ὁ μυλωνᾶς τὴν ἄλεσε, τὴν κάνει σὰν ἄλευρι.

8

Ἦλον τὸ Μάη Μάη κὶ ὄλον τὸν Θεριστὴ
ἦρθα, γιὰ νὰ σὲ πάρω, μοῦ φάνηκες μικρὴ.

Ἦλα, ἔλα μετ' ἐμένα,

νὰ περνᾶς χαριτωμένα.

Ἦλον τὸ Μάη Μάη κὶ ὄλον τὸν Αὔγουστο
ἦρθα, γιὰ νὰ σὲ πάρω, μοῦ κἀν'ς τὸν ἄρρωστο.

Ἦλα, ἔλα, πέδικά μου,

στὰ χεράκια τὰ δικά μου.

Ἦλα, ἔλα, βρέ, σοῦ λέγω,

μὴ μὲ τυραννᾶς καὶ κλαίγω.

Στὴ σκάλα π' ἀνεβαίνεις καὶ στὰ σκαλώματα
ὄλο τὸ νοῦ σου βάζεις στὰ στεφανώματα.

Τὸ φεγγάρι κάνει βόλτα

στῆς ἀγάπης μου τὴν πόρτα.

- «Ποιὸς σ' ἔβαλε στὰ λόγια καὶ μ' ἀπαράτησες ;
- Μῆτε στὰ λόγια εἶμαι μῆτε στὰ βάσανα,
τὸ θέλησ' ἡ καρδιά μου καὶ σ' ἀπαράτησα.»

Τὸ φεγγάρι κάνει κύκλο
 στῆς ἀγάπης μου τὸν κῆπο.
 Ἐσὺ ἴσαι τὸ σταφύλι κ' ἐγὼ τὸ τσάπουρο,
 φίλα μ' ἐσὺ στὰ χεῖλη κ' ἐγὼ στὸ μάγουλο.
 Ἐλα, ἔλα, πέθδικά μου,
 στὰ χερᾶκια τὰ δικά μου.
 Ἐλα, ἔλα, βρέ, σοῦ λέγω,
 μὴ μὲ τυρανῆς καὶ κλαίγω.

9

Ὁ Μινούσης

Ὁ Μινούσης, ὁ Μπιρμπάλης κι ὁ Ρισούλιαγας
 κεῖ πὸν τρώγαν, κεῖ πὸν πίναν, κεῖ πὸν γλένταγαν,
 κάι πέσαν σὲ κουβέντα γιὰ τὶς ἔμορφες,
 ποιά εἶναι ἄσπρη, ποιά εἶναι ροῦσα, ποιά εἶναι γαλανή.
 «Τοῦ Μινούσ' ἀγᾶ γυναῖκα εἶναι πιό ἴμορφη.
 — Σὰν τὴν εἶδες, σὰν τὴν ξέρεις, πές μας τί φορεῖ.
 — Κόκκινο φουστάν' φοροῦσε, πράσινη ποδιά.»
 Κι ὁ Μινούσης μεθυσμένος πάει τὴν ἔσφαξε.
 Τὸ πρωτὶ ξεμεθυσμένος πάει τὴν ἔκλαψε.
 «Σήκω, πάπια μ', σήκω χήνα μ', σήκω κι ἄλλαξε,
 γὰ σὲ ἰδοῦν τὰ παλληκάρια γὰ μαραίνονται,
 γὰ σὲ ἰδῶ καὶ ἴγὼ καϊμένος γὰ σὲ χαίρωμαι.»

10

«Κίνησα γὰ ἴρθῶ ἓνα βράδυ, μ' ἔπιασε ψιλλὴ βροχή.
 — Ἄς ἐρχόσουν, κι ἄς βρεχόσουν κι ἄς γινόσουν παπί.
 Εἶχα ροῦχα γὰ σ' ἀλλάξω, πάπλωμα γὰ σκεπαστῆς
 καὶ κορμάκι γ' ἀγκαλιάσης, ὅσοτε γὰ βαρεθῆς.»

11

Τοῦ Λαζάρου

«Ἐύπνα, Λάζαρε, καὶ μὴν κοιμᾶσαι.
 Τώρα ἢ ὄρα σου, τώρα κι ἀνθίζουν,
 τώρα λάλησαν τὰ χιλιδόνια,
 τώρα ξύπνησαν πουλιὰ κι ἀηδόνια.
 Ποῦ ἦσουν, Λάζαρε, ποῦ ἦσουν χαμένος ;
 — Ἦμουν στοὺς νεκροὺς παραχωμένος.
 Δὲ μ' σταλιὰ σταλιὰ νεράκι,
 εἶν' τὸ στόμα μου πικρὸ φαρμάκι.»

Ἀκολουθεῖ εἰς ἄλλην μελωδίαν.

Ἐνα μικρὸ μικρούτσικο, μικρὸ καὶ χαϊδεμένο,
 μικρὸ τὸ εἶχε ἡ μάνα του, μικρὸ καὶ ὁ μπαμπᾶς του.
 Τὸ ἔλουζαν, τὸ χτένιζαν καὶ στὸ σχολεῖο τὸ στέλναν.

«Παιδί μ', νά μάθης γράμματα, νά μάθης κι ἀλφαβήτα.
Τά γράμματά είναι στό χαρτί κι ὁ νοῦς σου στά παιχνίδια.»
'Ο δάσκαλος τὸ καρτερεῖ μὲ μιὰ χρυσοῦ βεργίτσα.
Βεργίτσα ἐδῶ, βεργίτσα ἐκεῖ, βεργίτσα πάει στὴ βρούσι.

*Ακολουθεῖ εἰς τὴν αὐτὴν πρὸς τὸ πρῶτον μέρος μελωδίαν.

Οἱ κοτίτσες σας ἀβγά γενοῦνε,
οἱ φωλίτσες τους δὲν τὰ χωροῦνε,
δῶστε μας, νά τὰ χαροῦμε.

Τὸ ἔψαμα τοῦτο λέγεται κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς εορτῆς τῆς ἀναστάσεως τοῦ Λαζάρου. Τὰ παιδιὰ ἀπὸ δύο δύο μ' ἓνα καλάθι στολισμένο μὲ λουλούδια στὸ χέρι, καὶ κατὰ προτίμησιν χαμομήλια, περιέρχονται τὰ σπίτια τραγουδώντας τὰ ἀνωτέρω. Τὸ πρῶτον εἶναι τὸ τραγούδι, τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἀνάστασιν τοῦ Λαζάρου. Τὸ δεύτερον εἶναι εὐχετικὸν διὰ τὸ παιδί τῆς οικογενείας, εἰς τὴν θύραν τῆς ὁποίας τραγουδοῦν. Τὸ τρίτον εἶναι αἰτητικόν. Τὰ τραγουδήσαντα παιδιὰ, ὅπως καὶ εἰς τὰ χελιδονίσματα, ζητοῦν ὡς ἀμοιβὴν διὰ τὸν κόπον των ἀβγά.

Σημειώσεις εἰς τὰ ἀνωτέρω ἔψαματα

*Ἡ συλλογὴ τῶν ἀνωτέρω ἔψαμάτων ὀφείλεται, ἢ μὲν τῶν τοῦ Λεχόβου εἰς τὸν μαθητὴν μου Θεοφάνη Κόττην, ἢ δὲ τῶν τοῦ *Αργους Ὁρεστικοῦ εἰς τὸν ἐπίσης μαθητὴν μου Δημοσθένη Κεπατσόγλου. Ἐκ τούτων ἐλάχιστα, καθ' ὅσον γνωρίζω, γίνονται τὸ πρῶτον γνωστά. Τὰ πλεῖστα εἶναι ἐνδιαφέρουσαι παραλλαγὰὶ ἐκδεδομένων.

Λ ε χ ό β ο υ

Τὰ ὑπ' ἀρ. 1 καὶ 2 τοῦ Λεχόβου, εἶναι ἔψαματα τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος, ὅστις λόγῳ τῆς φύσεως αὐτοῦ ὁμοιάζων πρὸς τοὺς παλαιούς ἀγῶνας τῶν κλεφτῶν καὶ τῶν ἀρματολῶν καὶ τοὺς ἀγῶνας τοῦ 1821 ἠδύνατο νά δώσῃ καὶ ἔδωκε πράγματι ἀφορμὴν εἰς τὴν ποιήσιν δημοδῶν ἔψαμάτων, ἐξυμνοῦντων τοὺς ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἀγωνιστῶν καπετάνιους. Δυστυχῶς τοιαῦτα πολὺ ὀλίγα γνωστά. Καθ' ὅσον ἐνθυμοῦμαι, μικρὰ συλλογὴ αὐτῶν ἐδημοσιεύθη εἰς τὰς κατὰ τὴν περίοδον τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος ἐκδιδομένας ἐβδομαδιαίας ἐθνικὰς ἐφημερίδας, Ἄγωνα ἢ Πύρρον, τὰς ὁποίας δυστυχῶς δὲν ἔχω προχείρους ἐν Θεσσαλονίκῃ. Καλὸν θὰ ἦτο, ἐφ' ὅσον εἶναι καιρὸς, νά περισυλλεχθῶσι ὑπὸ τῶν κατὰ τόπους συλλογέων, ὡς ἱστορικὰ λείψανα ἐθνικοῦ ἀγῶνος, ὁ ὁποῖος κατ' οὐδὲν ὑστερεῖ τῶν παλαιότερων.

Τὸ ὑπ' ἀρ. 1 ἀναφέρεται εἰς τὸν Μακεδόνα ὄπλαρχηγὸν Λούκαν, περὶ τοῦ ὁποίου ὁ ἀσχολούμενος περὶ τὸν Μακεδονικὸν ἀγῶνα δημοσιογράφος κ. Ἀλέξανδρος Ὠρολογᾶς εἶχε τὴν καλωσύνην νά μοῦ παράσῃ τὰς ἀκολουθούσους πληροφορίας.

*Ὁ Λούκας ἐγεννήθη εἰς τὸ χωρίον Ροδοσίνιτσα, νῦν Μέγαρον, τῶν Γρεβενῶν. Ὁ πατὴρ του καὶ ὁ πάππος του ὑπῆρξαν τουρκομάχοι. Κατ' ἀρχὰς ὑπηρετήσεν εἰς τὸ σῶμα τοῦ Ἀντωνίου Βλαχάκη (Νάκη Λίτσα). Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1907 ἐκυκλώθη ὑπὸ τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ εἰς τὴν Ῥάχην τοῦ Λεχόβου (ὑψ. 1400). Εἰς τὴν ἐπακολουθήσαντα μάχην ἐφρονεύθησαν οἱ δύο ἐκ Βλάστης ὄπλαρχηγοὶ Ἡλίας Φαρμάκης καὶ Κίτσος Ἀργυράκης, αὐτὸς δὲ ὁ Λούκας ἐτραυματίσθη σοβαρῶς. Ἡ σφαῖρα ἐπέρασεν ἄνωθεν τοῦ ἀριστεροῦ ὀφθαλμοῦ καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ δεξιοῦ ὠτός. Ἐπὶ δύο ἡμέρας ἔμεινε ἐπὶ τόπου ἀναισθητός. Κατόπιν πολλῶν ἔρσεων ἀνεκρέθη κεκαλυμμένος ὑπὸ χωμάτων, τὰ ὁποῖα εἶχε σωρεῦσει περὶ αὐτὸν καταρακτώδης βροχή. Μετεφέρθη εἰς Βογατσικόν, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ὄπλαρχηγοῦ Ντόγγρα, μετὰ δέ-

κα δὲ ἡμέρας μετεφέρθη εἰς τὰς Ἀθήνας κατόπιν πολλῶν τάλαιπωριῶν. Εἰσαχθεὶς εἰς τὸν «Εὐαγγελισμόν» δὲν ἐδέχθη νὰ ὑποστῇ ἐγγείωσιν, πρῶγμα τὸ ὁποῖον συνετέλεσεν εἰς τὴν ἀπώλειαν τοῦ ὀφθαλμοῦ του. Ἐξελθὼν τοῦ νοσοκομείου, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Μακεδονίαν, διὰ νὰ συνεχίσῃ τὴν δρᾶσίν του. Μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ τουρκικοῦ συντάγματος ἐγκατέλειπε καὶ πάλιν τὴν πατρίδα του, διότι οἱ Ρουμανίζοντες καὶ οἱ Τούρκοι ἤθελον νὰ τὸν δολοφονήσουν, ὅπως ἐδολοφόνησαν καὶ τὸν ἐκ Σιατίστης ὄπλαρχηγὸν Περδίκαν. Τὸ 1912, μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του, ἀπέθανε δὲ τὸ 1913 λόγῳ ἀναξωπυρήσεως τοῦ παλαιοῦ του τραύματος.

Τὸ δημοσιευόμενον ἔξομα ἀναφέρεται εἰς τὰς διαφοράς, τὰς ὁποίας εἶχεν οὗτος πρὸς τὸν ἐν Μακεδονίᾳ πρόεδρον τοῦ Κομιτάτου Παπαδῆμον Οἰκονόμου, ἱερέα καὶ διδάσκαλον ἐν Βογατσιῶν. Διεξεδίκει ὠρισμένον ποσὸν χρημάτων, τὸ ὁποῖον ἰσχυρίζετο ὅτι εἶχεν ἐξοδεύσει καὶ τὸ ὁποῖον δὲν ἀνεγνώριζεν ὁ Παπαδῆμος, ἤρνεϊτο δὲ νὰ βεβαιώσῃ ὁ ἀρχηγὸς Ζιάκας. Ἡ διάστασις κατέστη γνωστὴ εἰς ὅλην τὴν περιφέρειαν, οἱ δὲ Γρεβενιώται θέλοντας νὰ ἐξυμνήσουν τὸν συμπατριώτην των ἐποίησαν τὸ ἔξομα. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Παπαδῆμος ἦτο εἰς τὴν περιοχὴν τὸ σπουδαιότερον πρόσωπον τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος καὶ ὅ,τι καὶ ἂν ἔλεγον δι' αὐτὸν δὲν θὰ ἐγένετο πιστευτόν, περιορίσθησαν νὰ εἴπουν ὅτι ἡ κατηγορία τοῦ Λούκα ἦτο ὅτι ὁ Λούκας δὲν ἦτο ἱκανὸς δι' ἀρχηγός, ἀλλ' ὅτι ἦτο κατάλληλος μόνον γὰ κλεψιά καὶ γὰρ σουβλισμένα ἀρνάκια. Ἡ κατηγορία κατὰ τὴν ἀντίληψιν τοῦ ποιήσαντος λαοῦ ἦτο ὀξύμωρος, διότι ἡ ἰδιότης τοῦ κλέφτου παρ' αὐτῷ ἀποτελεῖ ἔπαινον καὶ ὄχι ψόγον· ὁ καλὸς δὲ κλέφτης εἶναι καὶ καλὸς ἀρχηγός.

Ὁ Ὀρολογᾶς μου ἀνεκοίνωσε καὶ παραλλαγὴν τοῦ ἔξοματος, ἐλάχιστα διαφέρουσαν τῆς ἀνωτέρω δημοσιευομένης, τὴν ὁποίαν παραθέτομεν.

*Ἐνα πουλάκι λάλησε στὸ Λέχοβο, σὴν Ῥάχη.
Δὲν κελαῖδοῦσε σὰν πουλι μὴδὲ σὰν χελιδόνι,
παρὰ λαλοῦσε κ' ἔλεγε μ' ἀνθρώπινη κουβέντα.
«Καλὰ ἴσαν, Λούκα μ', στὰ βουνὰ καὶ στὰ Καστανοχώρια.
Τί γύρευες, τί χάλευες στὸ Λέχοβο, σὴν Ῥάχη ;
— Πάηνα γιὰ τὸ Μορίχοβο καὶ γιὰ τὴν Καρατζόβα,
γιατὶ μὲ κατηγοροῦσαν Ζιάκας καὶ Παπαδῆμος.
Συχνὰ στελναν τὰ γράμματα μέσα στὸ Προξενεῖο :
Δὲν κάνει ὁ Λούκας γι' ἀρχηγός, μήτε γιὰ καπετάνιος,
μὸν κάν' ὁ Λούκας γιὰ κλεψιά, γι' ἀρνάκια σουβλισμένα».*

Τὸ ὑπ' ἀρ. 2 ἀναφέρεται εἰς τὸν Κρητὰ ἀγωνιστὴν Γεώργιον Βολάνην. Οὗτος κατήγετο ἐκ τῆς παλαιᾶς κρητικῆς οἰκογενείας Βολάνη, ἣτις ἔδωσεν εἰς τοὺς ἑλληνικοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνας πολλοὺς ἀγωνιστάς.¹ Κατὰ τὰς πληροφορίας, ἅς μοι παρέσχεν ὁ Ἀλέξανδρος Ὀρολογᾶς, οὗτος ἀνῆκεν ἀρχικῶς εἰς τὸ σῶμα τοῦ Παύλου Μελά. Συλληφθεὶς μετὰ τὸν ἐν Στατίστη θάνατον τούτου, ὠδηγεῖτο εἰς τὸ Μοναστήριον, κατ' ὄρθωσεν ὅμως, μολοντί βαρέως ἀσθενῶν, νὰ διαφύγῃ. Ἐκτοτε συνέχισε τὸν ἀγῶνα ἐπὶ κεφαλῆς ἰδίου σώματος, ἔδωσε δὲ πολυαριθμους μάχας κατὰ Βουλγάρων καὶ Τούρκων. Τὸ ἔξομα ἀναφέρεται εἰς τὴν γνωστὴν μάχην τοῦ Στρεμπένου, ἣτις ἐγένετο κατὰ τὴν 28ην Μαΐου 1906 εἰς τὴν τοποθεσίαν «Τοῦ Βασιλῆ τὸ χωράφι», κειμένην μεταξὺ Λεχόβου καὶ Στρεμπένου. Ὁ Βολάνης, κυκλωθεὶς ὑπὸ τεσσάρων ταγμάτων τουρκικοῦ στρατοῦ, μετὰ ὀκτάωρον σφοδρὰν μάχην, καθ' ἣν ἔπεσαν πο-

¹ Περὶ αὐτῆς βλέπε Μεγάλην Ἑλληνικὴν Ἐγκυκλοπαιδείαν ἐν λ. Β ο λ ἄ ν η ς.

λυάριθμοι Τούρκοι, κατώρθωσε νά διαφύγη, ἀπολέσας ἐκ τῶν ἰδίων δέκα τρεῖς νεκρούς καὶ τέσσαρας αἰχμαλώτους. Ἡ μάχη ἐγένετο περιφημος μεταξύ νῶν ἀγωνιστῶν τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος λόγῳ τοῦ ἐπιδειχθέντος ἡρωϊσμοῦ τῶν ἀνδρῶν καὶ τῆς δεξιότητος τοῦ ἀρχηγοῦ, δσάκις δ' ἐγένετο λόγος περὶ αὐτῆς μεταξύ τῶν ἀγωνιστῶν ἤρχοντο οὗτοι «καὶ στὰ δικά μας». Ὁ ἀναφερόμενος ἐν τῷ ᾄσματι Μπάμπας Ἀνδρέας ἦτο Κρήσις ὀπλαρχηγὸς ἡλικιωμένος, πολεμῶν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Βολάνη. Οὗτος, μὴ δυνάμενος νὰ φύγη μετὰ τῶν ἄλλων, παρέμεινε εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης κεκρυμμένος ἐξηπλωμένος μετὰ τοῦ ὄπλου του, κατώρθωσε δὲ ἐν τέλει νὰ διαφύγη, ἐπελευθέρως τῆς νυκτός. Τοὺς νεκρούς Ἑλλήνας οἱ Τούρκοι ἐξορισαν ὅλους μαζί εἰς ἓνα λάκκον, ὅπως ἀναφέρει καὶ τὸ ᾄσμα. Οἱ ὑπολειφθέντες ἄνδρες τοῦ σώματος καὶ οἱ περίξ χωρικοὶ βαρέως ἔφερον τὸ ὅτι οἱ νεκροὶ δὲν ἔτυχον τῆς προσηκούσης ταφῆς. Ὁ Βολάνης ἐξηκολούθησε τὸν ἀγῶνα μέχρι τέλους. Ἀποσυρθεὶς εἰς τὴν Κρήτην μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἔζησε μέχρι τοῦ 1943, ὁπότε ἐδολοφονήθη πιθανώτατα ὑπὸ τῶν κομμουνιστῶν, διότι προσεπάθει ὅπως ὁ ἀγὼν τῆς ἀντιστάσεως ὀργανωθῆ ὑπὸ ἐθνικὸφρονα ἡγεσίαν.

3. Παραλλαγὰς βλ. Ε ὕ. Σ τ. Τ ζ ι ἄ τ ζ ι ο υ, Τραγούδια Σαρακατσανέων σ. 52, ἀρ. 128. Πρβλ. καὶ Λαογραφία, τ. Θ', σ. 163, ἀρ. 30.

4. Τὸ ᾄσμα εἶναι ἀπόσπασμα μακροτέρου ᾄσματος τῆς πέρδικας καὶ τοῦ κυνηγοῦ (*Μιά πέρδικα κωνκίστηκε σ' Ἀνατολή καὶ Δύσι | πὼς δὲν εὐρέθη κυνηγός, γὰ νὰ τὴν κυνηγήσῃ*). Παραλλαγὰς βλ. Πλάτων, τ. Ε', σ. 160. Ζωγράφειος Ἀγών, τ. Β', σ. 72, ἀρ. 5. Γ. Π α χ τ ἰ κ ο υ, 260 δημῶδη ἑλληνικά ᾄσματα, ἀρ. 105.

5. Παραλλαγὰς βλ. Πανδώρα, τ. ΙΓ', σ. 368, ἀρ. 57. Κ α ν ε λ ἄ κ η, Χιακὰ ἀνάλεκτα, σ. 86, ἀρ. 70. Η. Ρ e r n o t, Rapport sur une mission scientifique en Turquie. Paris 1903 (= Nouvelles Archives des missions scientifiques, τ. XI) σ. 170, ἀρ. 42. Ζωγράφειος Ἀγών, τ. Α', σ. 87, ἀρ. 58. Π α χ τ ἰ κ ο υ, ἀρ. 102.

6. Παραλλαγὰς βλ. Λαογραφία, τ. Δ', σ. 109, ἀρ. 62.

7. Τὸ ᾄσμα φαίνεται τοπικῆς προελεύσεως, τοῦ ὁποίου δὲν γνωρίζω παραλλαγὰς.

8. Παραλλαγὰς βλ. Π ο λ ἰ τ ο υ, Ἐκλογαί, ἀρ. 109. Λαογραφία, τ. Ε', σ. 106 ἀρ. 93. τ. ΙΒ', σ. 370, ἀρ. 47.

9. Γνωστὸν ᾄσμα, ἄδόμενον συνήθως κατὰ τοὺς γάμους. Παραλλαγὰς ἐξ Ἄργους Ὀρεστικοῦ βλ. ἀν. σ. 325 καὶ κατωτέρω σ. 415, ἀρ. 2. Βλ. καὶ Μακεδονικά, τ. Β', σ. 462, ἀρ. 3. Ζωγράφειος Ἀγών, τ. Α', σ. 164, ἀρ. 304. Ἑλληνισμός, τ. ΙΔ', σ. 509, 42.

* Ἀ ρ γ ο υ ς Ὀ ρ ε σ τ ι κ ο ὦ

1. Τὸ ᾄσμα ἄδεται κατὰ τοὺς ἀρραβῶνας. Παραλλαγὰς βλ. Λ ε λ ἔ κ ο υ, Ἐπιδόρπιον σ. 95. Β. Κ υ π α ρ ἰ σ σ η, Τραγούδια Χαλκιδικῆς, σ. 29, ἀρ. 103.

2. Βλ. τὸ ἀνωτέρω ἐκ Λεχόβου ἀρ. 9.

3. Παραλλαγὰς βλ. Π. Ἄ ρ α β α ν τ ι ν ο ὦ, Συλλογὴ δημοδῶν ᾄσμάτων Ἡπείρου, σ. 177, ἀρ. 272. Ἑλληνισμός, τ. ΙΔ', σ. 252, ἀρ. 16.

4. Παραλλαγὰς βλ. Λαογραφία, Δ', σ. 161, ἀρ. 40. Ἑλληνισμός, τ. ΙΔ', σ. 253, ἀρ. 20. Δελτίον Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος, τ. Γ', σ. 274, ἀρ. 29.

5. Τὸ τραγοῦδι ἀναφέρεται πιθανῶς εἰς φονευθέντα κλέφτην Σαμαρινιώτην. Μοῦ εἶναι ἄγνωστον ἀλλαχόθεν.

6. Παραλλαγὴ τοῦ γνωστοῦ ᾄσματος τῆς λεηλασίας τῆς Λεπενοῦς ὑπὸ τῶν κλεφτῶν, ἀνίκητος εἰς τὸν κύκλον τῶν ᾄσμάτων τοῦ Κατσαντώνη. Παραλλαγὰς βλ.

Ἰα τ ρ ἰ δ ο υ. Συλλογὴ δημοτικῶν ἔσμάτων παλαιῶν καὶ νέων, σ. 92 (= Ο ἰ κ ο ν ο μ ἰ δ ο υ, Τραγούδια τοῦ Ὀλύμπου, σ. 106, ἀρ. 43). C. F. A b b o t t, Songs of modern Greece, σ. 74. Μ έ λ π ω ς Ο. Μ ε ρ λ ι έ, Τραγούδια τῆς Ρούμελης, σ. 15. Ἡ παραλλαγή ἀποτελεῖ ἐνδιαφέρον παράδειγμα προσαρμογῆς παλαιότερων ἔσμάτων εἰς νεώτερα παρόμοια περιστατικά. Πρβλ. καὶ Λαογραφία, τ. Ε', σ. 76, ἀρ. 50 καὶ 51.

7. Παραλλαγή τοῦ γνωστοῦ διηγηματικοῦ ἔσματος <Ἡ μάννα ἢ φόνισσα>. Βλ. Π ο λ ἰ τ ο υ, Ἐκλογαί, ἀρ. 91.

8. Τοπικὸν συγκρότημα ἐκ διαφόρων διστίχων. Τὸ γύρισμα κοινότατον.

9. Παραλλαγή γνωστοῦ ἔσματος, εὐρέως διαδεδομένου. Παραλλαγὰς βλ. Μ α ν ο ῦ σ ο υ, Τραγούδια ἔθνικα, σ. 196. P a s s o w, ἀρ. 460. Ζωγράφειος Ἀγών, τ. Α', σ. 70, ἀρ. 8. Ἀ ρ χ ε λ ά ο υ, Συνασός, σ. 170, ἀρ. 11. Π α χ τ ἰ κ ο υ, ἀρ. 139. Μουσική, τ. Γ', σ. 79, 83, 149. Σ ό κ ο υ, Ἡμερολόγιον 1896. Νεοελληνικά Ἀνάλεκτα, τ. Α', σ. 91, ἀρ. 26. Γ ζ ἰ ά τ ζ ἰ ο υ, Τραγούδια Σαρακατσάνων, σ. 75, ἀρ. 185. Ἡ παραλλαγή εἶναι ἀξία προσοχῆς, διότι προσηροδόθη λόγω πιθανῶς τοπικοῦ ἐπεισοδίου εἰς Τούρκους, ἐνῶ κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὰς λοιπὰς παραλλαγὰς ὁ σύζυγος καὶ φονεὺς εἶναι Ἕλλην (Μανώλης), ὁ δ' ἐραστὴς Γενίτσαρος.

10. Παραλλαγὰς βλ. Ο ἰ κ ο ν ο μ ἰ δ ο υ, Τραγούδια τοῦ Ὀλύμπου, σ. 89, ἀρ. 13. Π α π α ζ α φ ε ἰ ρ ο π ο ὑ λ ο υ, Περισυναγωγή, σ. 111, ἀρ. 76. Π α χ τ ἰ κ ο υ, ἀρ. 186 καὶ 204. Λαογραφία, τ. ΙΑ', σ. 171, ἀρ. 26. 201, ἀρ. 15.

11. Τὸ ἔσμα ἄγεται ὑπὸ πολλὰς μορφὰς καὶ παραλλαγὰς. Σημειώνομεν προχειρῶς τὰς ἀκολούθους. Ἀ ρ α β α ν τ ἰ ν ο ῦ, σ. 123, ἀρ. 155. 124, ἀρ. 156. Χ α σ ἰ ώ τ ο υ, Ἄσματα, σ. 35, ἀρ. 3. 38, ἀρ. 7. 39, ἀρ. 8. 195, ἀρ. 13. P a s s o w, ἀρ. 304α. Λ ε λ έ κ ο υ, Ἀνθολογία 1868, σ. 11, ἀρ. 4. 13, ἀρ. 5. — Ἐπιδόρπιον, σ. 13. Ἀ ρ χ ε λ ά ο υ, Συνασός, σ. 189. Ἀ σ ω π ἰ ο υ, Ἀττικὸν ἡμερολόγιον 1889, σ. 174, ἀρ. 9. Ἐβδομάς, τ. Α', σ. 40. Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος, τ. Η', σ. 402. Θ', σ. 342. Ζωγράφειος Ἀγών, τ. Α', σ. 6, ἀρ. β1. 6 - 7, ἀρ. β2. 99, ἀρ. 100. 185, ἀρ. 16. Κ α ν ε λ λ ά κ η, Χιακά ἀνάλεκτα σ. 374, ἀρ. 111. Φ α ρ ῖ α σ ο π ο ὑ λ ο υ, Τὰ Σύλατα, σ. 42. Σ α κ ε λ λ α ρ ἰ ο υ, Κυπριακά, τ. Β', σ. 82, ἀρ. 27. Λ ο υ λ ο υ δ ο π ο ὑ λ ο υ, Ἀνέκδοτος συλλογὴ, σ. 194.

ΣΤΙΛΠΩΝ Π. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΑΙ.

1. Μετὰ τὸ φαγητὸ ξένος ἢ συγγενὴς καλεσμένος στὴ φιλιὰ δὲν πρέπει νὰ τινάζῃ καὶ νὰ διπλώῃ τὴν πετσέτα τοῦ φαγητοῦ, γιὰτὶ διώχνει τὶς προξενίεις.

2. Μετὰ τὸ φαγητὸ δὲν κάνει νὰ σκουπίξῃς τὰ χέρια τρίβοντας τὸ νὰ μὲ τ'ἄλλο, γιὰτὶ αὐτὸ διώχνει τὸ μπερεκέτι καὶ φέρνει φτώχεια.

3. Δὲν κάνει νὰ χύνῃς ἀκάθαρτο νερὸ ἀπὸ λούσιμο τὴ νύχτα, γιὰτὶ μπορεῖ νὰ πάθῃς μερῶλο κακό, βουβαμάρα, στράβωμα τοῦ στόματος. Κι αὐτὸ, γιὰτὶ γυρνοῦν τὴ νύχτα οἱ νεράιδες καὶ καθὼς ρίχνεις τὸ ἀκάθαρτο νερὸ τὶς λερώνεις.

4. Δὲν κάνει νὰ κατουρῆς νύχτα καταμεσῆς τοῦ δρόμου καὶ περπατῶντας, γιὰτὶ σ' ἐκδικιέται ὁ διάβολος, πού λερώνεις τὸ τραπέζι του.

5. Νὰ μὴ κλειδώνης κλειδαριά, ὅταν δὲν εἶναι νὰ κλειδώσης πόρτα, γιὰτὶ κλειδώνεις τὴν τύχη τοῦ σπιτιοῦ.

6. Δὲν κάνει νὰ δανείξῃς ξεῖδι τὴ νύχτα. Κι ἂν εἶναι ἀνάγκη, μονάχα σὰν ρίξῃς μέσα κάρβουνο.

7. Νὰ μὴ σφυρῆξῃς τὴ νύχτα στὸ σπῖτι μέσα, γιὰτὶ μαζεύονται οἱ διαβόλοι.